

Popularnonaukowe streszczenie projektu: Zjawisko instrumentalizacji prawa na przykładzie wybranych regulacji dotyczących rozwoju przestrzennego w Polsce Ludowej (1945-1989)

1. Cel projektu.

Po drugiej wojnie światowej, w Warszawie - dramatycznie zniszczonej polskiej stolicy – zapadła decyzja by nie odbudowywać burżuazyjnych kamienic wznoszących się wzdłuż ulicy Marszałkowskiej, mimo że stopień uszkodzeń pozwalał na ekonomicznie uzasadnioną naprawę wielu budynków. Wkrótce, na podstawie tzw. Dekretu Bieruta, wszystkie grunty budowlane stały się własnością państwa. Następnie, specjalne państwowe instytucje powołane na mocy szczególnych przepisów (np. Biuro Odbudowy Stolicy) przystąpiły do projektowania i budowy Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej – całkowicie nowego i zupełnie odmiennego osiedla mieszkaniowego w miejscu dawnych kapitalistycznych, luksusowych budynków.

Dlaczego socjalistyczny rząd zdecydował się na symboliczne zerwanie z przeszłością i jakimi metodami ukształtowano nowe, powstałe z gruzów miasto zgodnie z obowiązującą ideologią polityczną? Moje badania zostały zaprojektowane by odpowiedzieć m. in. na to pytanie. Głównym celem tego projektu jest zbadanie jaki sposób władze Polski Ludowej instrumentalizowały przepisy prawa w celu kształtowania społeczeństwa zgodnie z celami i potrzebami ideologii politycznej – na przykładzie budownictwa, architektury i urbanistyki (nazywanych zbiorczo *rozwojem przestrzennym*).

2. Opis badań realizowanych w projekcie.

Cały projekt będzie podzielony na pięć etapów. Zadaniem badawczym w pierwszym z nich będzie zrekonstruowanie wizji „dobrego społeczeństwa” dostarczonej przez ideologię polityczną Polski Ludowej oraz formułowanych przez nią celów związanych z badanymi dziedzinami życia społeczno-gospodarczego. W tym celu przeanalizowane zostaną dwie grupy materiałów. Pierwszą z nich można nazwać „źródłami ogólnymi” i zaliczają się do niej: materiały propagandowe, teksty przemówień, stenogramy i publikacje ze zjazdów i plenów KC PZPR, korespondencje i wspomnienia działaczy, a także artykuły z prasy codziennej. Drugą grupę materiałów można określić „źródłami fachowymi” i zaliczają się do niej m. in. dokumenty organizacji zrzeszających budowlanców, architektów i planistów, dokumentacja konkursów architektonicznych czy czasopisma fachowe. W drugim etapie ta rekonstrukcja „wizji dobrego społeczeństwa” posłuży do ustalenia kilkunastu najważniejszych priorytetów władz Polski Ludowej w zakresie rozwoju przestrzennego (np. nacjonalizacja, centralizacja spółdzielni mieszkaniowych). W trzecim etapie ustalony zostanie sposób, w jaki obowiązujące w Polsce Ludowej prawo regulowało działania związane z obszarami priorytetowymi rozwoju przestrzennego. Czwarty etap projektu będzie obejmował ustalenie stopnia i metod instrumentalizacji prawa na potrzeby ideologii politycznej w Polsce Ludowej na podstawie studium przypadku rozwoju przestrzennego. W piątym, finalnym etapie projektu sprawdzone zostanie, czy metody instrumentalizacji prawa ustalone na przykładzie rozwoju przestrzennego były stosowane także w przypadku innych dziedzin życia społeczno-gospodarczego (np. edukacja, ochrona zdrowia).

3. Powody podjęcia tej tematyki badawczej.

Najważniejszym powodem, dla którego warto podjąć badania objęte niniejszym projektem, jest potrzeba zbadania sposobu instrumentalnego wykorzystania prawa do wpływania na życie społeczno-gospodarcze zgodnie z potrzebami ideologii politycznej. Uzyskana zostanie nowa wiedza o związkach prawa i polityki.

Ustalenie metod instrumentalizacji prawa jest możliwe poprzez badanie konkretnego przypadku. Postanowiłem wybrać przykład rozwoju przestrzennego oraz ideologii politycznej Polski Ludowej ponieważ wyniki takich badań pomogą lepiej zrozumieć dlaczego domy i osiedla zbudowane przed 1989 rokiem wyglądają tak, a nie inaczej. Zbadanie wpływu ideologii politycznej właśnie na budownictwo, architekturę i urbanistykę jest szczególnie istotne, bo efekty działalności tych dziedzin gospodarki Polski Ludowej cały czas znajdują się w środowisku każdego z nas. W związku z tym, wyniki badań pomogą lepiej zrozumieć świat, który nas otacza. Jednakże, jest to tylko jeden z wielu obszarów życia społecznego i gospodarczego. Doświadczenia zebrane podczas projektu mogą ułatwić późniejsze analogiczne badania dotyczące innych dziedzin życia, a także innych okresów historycznych (wraz z innymi ideologiami politycznymi, które wówczas obowiązywały).